

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ
ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ
ਦਿੱਲੀ-110007

ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਅਧਿਐਨ-ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਪਾਠ ਅਧਿਐਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ

- ਸ਼੍ਰੋਤ- ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ
- ਕਮਰਾ ਨੰ. : 109, ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ
- ਪੇਪਰ ਨਾਂ : ਏ ਈ ਸੀ ਸੀ-ਐਮ ਆਈ ਐਲ , ਪੰਜਾਬੀ ਏ
- : AECC - MIL Punjābi A, Advānce Level
- ਸਮੇਂ-ਸਾਰਣੀ : ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਵੀਰਵਾਰ
- ਸਮਾਂ : 11.30 ਸਵੇਰੇ ਤੋਂ 12.30 ਸਵੇਰੇ ਸੋਮ, ਮੰਗਲਵਾਰ
- : 12.45 ਦੁਪਿਹਰ ਤੋਂ 1.30 ਦੁਪਿਹਰ ਬੁਧ, ਵੀਰਵਾਰ
- ਸਿਮੈਸਟਰ : ਪਹਿਲਾ , 20 ਜੁਲਾਈ 2016 ਤੋਂ 11 ਨਵੰਬਰ 2016
- ਯੂਨੀਕ ਪੇਪਰ ਕੋਡ :

Semester : I/II
AECC - MIL
Punjābi A , Advānce Level (SYLLABUS)

Note : For the students who qualified Punjābi as a subject in X class or studied onwards.

Total Credits 2

1. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ (ਡਾ.) (ਸੰਪਾ.), 1995,
ਕਾਵਿ-ਦੀਖਿਆ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁੱਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ.
(Sutinder Singh Noor (Dr.) (Ed.), 1995, **Kāv-Deekhiyā**, National Book Shop, Delhi.)

- 1.1 ਕਵਿਤਾ : ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਤੱਤ
(Kavitā : Paribhāshā te Tatt)
- 1.2 ਭੂਮਿਕਾ
(Bhumikā)
- 1.3 ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ
(Vichārdhārā te Drishti)
- 1.4 ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ
(Prasang Sahit Viākhiyā)
- 1.5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
(Sankhep Uttarān Wāle Prashan)

2. ਵਿਹਾਰਕ ਪੰਜਾਬੀ
(Vihārak Punjābi)

- 2.1 ਪੈਰ੍ਹਾ ਰਚਨਾ
(Pairāh Rachnā)
- 2.2 ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖਣੀ
(Report Likhni)
- 2.3 ਵਾਕ-ਵਟਾਂਦਰਾ : ਸਾਧਾਰਣ ਵਾਕ, ਸੰਯੁਕਤ ਵਾਕ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਵਾਕ
(Vāk-Vatāndarā : Sādhārann Vāk, Sanyukt Vāk ate Mishrit Vāk)
- 2.4 ਅਲੰਕਾਰ : ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰ
(Alankār : Paribhāshā te Parkār)
- 2.5 ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ
(Shabad Jorhān de Niyam)

*Suggested Reading(s) :

Bhatti, Rajinder Singh (Dr.), 1994, **Ādhunik Punjābi Kāv Samvednā**, Nānak Singh Pustakmālā, Amritsar.
Duggal, Narinder Singh (Dr.), 2000, **Punjābi Viākaran te Rachnāvali**, New Book Company, Jalandh
Kartār Singh (Prof.), **Naveen Punjābi Pingal**, Lāhor Book Shop, Ludhiānnā.

*(Note: Teachers are free to recommend additional related standard source books, if required)

ਇਸ ਪੇਪਰ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਹਨ :

ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

- 1.1 ਕਵਿਤਾ : ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਤੱਤ
(Kavitā : Paribhāshā te Tatt)
- 1.2 ਭੂਮਿਕਾ
(Bhumikā)
- 1.3 ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ
(Vichārdhārā te Drishti)
- 1.4 ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ
(Prasang Sahit Viākhiyā)
- 1.5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
(Sankhep Uttarān Wāle Prashan)

ਭਾਗ ਦੂਜਾ

2. ਵਿਹਾਰਕ ਪੰਜਾਬੀ
(Vihārak Punjābi)
- 2.1 ਪੈਰ੍ਹਾ ਰਚਨਾ
(Pairāh Rachnā)
- 2.2 ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖਣੀ
(Report Likhni)
- 2.3 ਵਾਕ-ਵਟਾਂਦਰਾ : ਸਾਧਾਰਣ ਵਾਕ, ਸੰਯੁਕਤ ਵਾਕ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਵਾਕ
(Vāk-Vatāndarā : Sādhārann Vāk, Sanyukt Vāk ate Mishrit Vāk)
- 2.4 ਅਲੰਕਾਰ : ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰ
(Alankār : Paribhāshā te Parkār)
- 2.5 ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ
(Shabad Jorhān de Niyam)

ਪਹਿਲਾ ਹਫ਼ਤਾ

1.1 ਕਵਿਤਾ : ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਤੱਤ

(Kavitā : Paribhāshā te Tatt)

1.2 ਭੂਮਿਕਾ

(Bhumikā)

1.3 ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ

(Vichārdhārā te Drishti)

ਦੂਜਾ ਹਫ਼ਤਾ

- 1) ਕਾਵਿ ਦੀਖਿਆ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ
- 2) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ -ਕਵਿਤਾ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

ਤੀਜਾ ਹਫ਼ਤਾ

- 1) ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ - ਕਵਿਤਾ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

ਚੌਥਾ ਹਫ਼ਤਾ

- 2) ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ - ਕਵਿਤਾ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

ਪੰਜਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

- 1) ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ - ਕਵਿਤਾ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ
- 2) ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ - ਕਵਿਤਾ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

ਛੇਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

- 1) ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ -ਕਵਿਤਾ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

ਸਤਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

- 1) ਹਰਨਾਮ -ਕਵਿਤਾ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ
- 2) ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ - ਕਵਿਤਾ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

ਅਠਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

ਕਾਵਿ ਦੀਖਿਆ ਪੁਸਤਕ ਪੁਨਰ-ਵਿਚਾਰ

ਭਾਗ ਦੂਜਾ

2. ਵਿਹਾਰਕ ਪੰਜਾਬੀ

(Vihārak Punjābi)

2.1 ਪੈਰ੍ਹਾ ਰਚਨਾ

(Pairāh Rachnā)

2.2 ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖਣੀ

(Report Likhnni)

2.3 ਵਾਕ-ਵਟਾਂਦਰਾ : ਸਾਧਾਰਣ ਵਾਕ, ਸੰਯੁਕਤ ਵਾਕ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਵਾਕ

(Vāk-Vatāndarā : Sādhārann Vāk, Sanyukt Vāk ate Mishrit Vāk)

2.4 ਅਲੰਕਾਰ : ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰ

(Alankār : Paribhāshā te Parkār)

2.5 ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ

(Shabad Jorhān de Niyam)

ਨੌਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

- 1) 2.1 ਪੈਰ੍ਹਾ ਰਚਨਾ (Pairāh Rachnā) ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਭਿਆਸ ।

ਦਸਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

- 1) ਰਿਪੋਰਟ- ਲੇਖਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ । ਉਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

ਗਿਆਰਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

- 1) ਵਾਕ-ਵਟਾਂਦਰਾ - ਸਾਧਾਰਨ, ਸੰਯੁਕਤ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਾਕ, ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ।

ਬਾਰਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

- 1) ਅੰਲਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ

ਤੇਰਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

- 1) ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ

ਚੌਦਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

ਕਾਵਿ ਦੀਖਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ

ਪੰਦਰਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

ਅਧਿਐਨ ਪੁਨਰ- ਵਿਚਾਰ

✓ ਫਤਿਹ

ਪਾਠ -ਪੁਸਤਕ,

ਨਿੱਤਨੇਮ ਦਰਸ਼ਨ

● ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ (ਡਾ.), 2015,

MAHINDER KAUR GILL (DR.), 2015, Nitnem Darshan, Ārsee Publishers, Delhi
ਨਿੱਤਨੇਮ ਦਰਸ਼ਨ, ਆਰਸੀ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ.

ਜਪੁ ਜੀ : ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

Jap Ji : Guru Nānak Dev Ji

ਜਪੁ ਜੀ ਦਾ ਪਉੜੀ-ਵਾਰ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

1 - 3 ਪਉੜੀ-ਵਾਰ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

ਕਿਵੇਂ ‘ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲ’ ਭਾਵ ਝੂਠ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀ ਹੈ?

ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਵੇਂ ਚਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚੌਥਾ ਹਫ਼ਤਾ

4-7 ਪਉੜੀ-ਵਾਰ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

ਕੀ ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਕੀਤਿਆਂ, ਪੈਸੇ ਦਿੱਤਿਆਂ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਜਾਂ ?

ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ-ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹ

ਪੰਜਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

8-19 ਪਉੜੀ-ਵਾਰ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

ਸਰੀਰਕ ਗਿਆਨ-ਇੰਦਰੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਵਿੱਥ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਕਿਵੇਂ ਸਿਫਤਿ-ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਵਿੱਥ ਮਿਟਾਈ ਜਾਵੇ ?

ਪ੍ਰਭੂ-ਚਰਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਛੇਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

20-27, ਪਉੜੀ-ਵਾਰ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਘਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਕੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਚਿਤ ਜੋੜਿਆਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?

28-33, ਪਉੜੀ-ਵਾਰ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

ਕੀ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ?

ਸਤਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

34-38, ਪਉੜੀ-ਵਾਰ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚ-ਖੰਡ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਅਠਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

ਜਪੁ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਵ

ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉਤਰ-ਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ:

ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਹੀ ਮਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ (ਦਿਵਾਰ) ਪਾਰ ਲੰਘੀ ਜਾ ਸਕਦੀ

ਧਰਮ ਵਿਚ ਸਮਰਪਿਤ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਬੜਾ ਵਿਸਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਿਲੋ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਮਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਪਣੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਪਛਾਣ ਕੇ { ਸੱਚ-ਖੰਡ } ਵਾਸੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀ ਵੀ ਭਵਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉਤਰ

1. ਜਪੁ ਜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
2. 'ਜਪੁ' ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
3. 'ਸਲੋਕ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਆਏ ਸਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
4. 'ਪਉੜੀ' ਕਾਵਿ ਰੂਪ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
5. ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਗਾਵੀਐ , ਸੁਣੀਐ ਅਤੇ ਮੰਨੇ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਉਪਰ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
6. ਜਪੁ ਜੀ ਵਿਚ ਆਏ 'ਮੂਲ-ਮੰਤਰ' ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
7. ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਏ 'ਖੰਡਾਂ' ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
8. 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ' ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
9. ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

10. ਜਪੁ ਜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਕਿਸ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ?
11. ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ?
12. ਜਪੁ ਜੀ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਬਾਰੇ ਕਿਸ ਪਾਉੜੀ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ?
13. ਜਪੁ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ?
14. ਜਪੁ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ?
15. ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਜੁਗਤ ਅਤੇ ਸ਼ਿਲਪ ਵਿਧਾਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ ਤੀਜਾ

ਪਾਠ -ਪੁਸਤਕ, ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ

ਧਰਮਪਾਲ ਸਿੰਗਲ, (ਡਾ.),

ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, 1994, ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁੱਕ ਟਰੱਸਟ, ਦਿੱਲੀ.

ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਅਤੇ ਭਗਤ ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ

Bhagat Nāmdev ate Bhagat Ravidās ji di Bāñni

(Dharampāl Singhal, (Dr.), 1994, Bhagtān di Bāñni, National Book Trust, Delhi.)

ਨੌਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

3.1 ਭਗਤੀ ਕਾਵਿ-ਧਾਰਾ

(Bhagti Kāv-Dhārā)

3.2 ਦਲਿਤ ਚੇਤਨਾ

(Dalit Chetnā)

ਦਸਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

3.3 ਰਹੱਸਵਾਦ

(Rahaswād)

3.4 ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖ

(Sabhiāchārak, Dārshnik ate Adhiātmak Pakh)

*Suggested Reading(s) :

- 1) ਸਰਬਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ, ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਤ੍ਰਿਕਾ -ਦਸੰਬਰ 2011 ਅੰਕ ਦੂਜਾ ,ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ , ਪਟਿਆਲਾ ।
- 2) ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. (ਸੰਪਾ.) ਬਾਣੀ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ , ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ, ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ,ਜੂਨ 1995 ,ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ , ਪਟਿਆਲਾ ।
- 3) ਨਿਰਭੈ ਸਿੰਘ ,ਮੱਧਕਾਲੀ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ 'ਚ ਯੋਗਦਾਨ ,1998 , ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ।

ਗਿਆਰਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

1. ਕੀ ਸੌਖ, ਬਿਪਤਾ, ਧਨ—ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਰਦੇ ਹਨ।
2. (ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ) ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਕੇਹਾ ਹਾਸੇ-ਹੀਣਾ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ)।
3. ਜਗਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹਰੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਿਉ ਦੀ (ਜੱਦੀ ਮਲਕੀਅਤ) ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੇ ਡਰ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

4. ਰਵਿਦਾਸ ਆਖਦਾ ਹੈ-ਵੱਡੀ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਪ੍ਰਭੂ-ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਕਾਰ ਉਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇ, ਜਨਮ ਮਰਨ (ਭਾਵ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ) ਦੇ ਉਸਜਿਵੇਂ ਰੁੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ (ਸਿਰਫ਼ ਰਾਤ ਲਈ) ਡੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਤਿਵੇਂ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਵੱਸੋਂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੈ)। ਹੇ ਭਾਈ! ਫਿਰ, ਇਹਨਾਂ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਤੇ ਵੰਡਾਂ ਦਾ ਕੀਹ ਲਾਭ ?
5. ਜੀਵ-ਪੰਛੀ ਵਿਚਾਰਾ ਉਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੰਧ (ਮਾਨੋ) ਪਾਣੀ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਥੰਮ੍ਹੀ ਹਵਾ (ਸੁਆਸਾਂ) ਦੀ ਹੈ; ਮਾਂ ਤੇ ਪਿਉ ਦੇ ਰੱਤ ਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਾਰਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇ ਹੱਡ ਮਾਸ ਨਾੜੀਆਂ ਦਾ ਪਿੰਜਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
6. ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਿਵੇਂ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ?_

ਬਾਰਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

1. ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਦੀਵਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਹੀ (ਦੀਵੇ ਦੀ) ਵੱਟੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਹੀ ਤੇਲ ਹੈ, ਜੋ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ (ਨਾਮ-ਦੀਵੇ ਵਿਚ) ਪਾਇਆ ਹੈ; ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ ਹੈ (ਜਿਸ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ) ਸਾਰੇ ਭਵਨਾਂ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ
2. ਪਿਆਰਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰ ਕੇ ਕਿਸ ਠੱਗੀ ਤੇ ਬਚਿਆ ਹ।੪।੩
3. ਸਿਮਰਨ ਨੀਵਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ
4. “ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ”॥ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ
5. ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਮਰਨ ਕੌਣ-ਕੌਣ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰ ਗਏ ਹਨ ।
6. ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰ ਆਦਿਕ ਦਾ ਮਾਣ ਕੂੜਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ।
7. ਮਨ ਕਿਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅੱਪੜ ਕੇ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ, ਅਗਿਆਨਤਾ, ਝੂਠ ਆਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ।
8. ਇੱਕ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਾਣ; ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੰਜੇ ਹੀ ਚੰਬੜੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਆਪਣੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਦਾ ਦੀਵਾ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ । ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪਿਆਂ ਹੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬੱਚ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਅੰਕ 486

ਤੇਰਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ

1. ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਣੀ ਇਸ ਰਚੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸੂਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਅੰਕ 485
2. ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਮੂਰਤੀ-ਪੂਜਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਕੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਕ 485
3. ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਥਾਂਇ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਅੰਕ 485
4. ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ (ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ) ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, (ਇਸ ਵਾਸਤੇ) ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ | ਅੰਕ 525
5. ਮਨ! ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਲੰਘੇਂਗਾ ? ਅੰਕ 486
6. ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ | ਅੰਕ 692-93
7. ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦਸੇ ਵੈਰਾਗਣ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕੀ ਕਰ ਲਿਆ | ਅੰਕ 693
8. ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿੱਘਰੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਭੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਅੰਕ 718
9. ਮੇਰੇ ਆਲਸੀ ਮਨ! ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਿਮਰ। ਅੰਕ 874
10. 'ਮੇ ਕਉ ਤਾਰਿ ਲੇ ਰਾਮਾ ਤਾਰਿ ਲੇ'
ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
11. ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰਿ-ਨਾਮ ਸਿਮਰਿਆਂ ਅਜਾਮਲ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿਚ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ।
ਪੂਤਨਾ ਦਾਈ ਭੀ ਤਰ ਗਈ, ਦ੍ਰੋਪਤੀ (ਨਿਰਾਦਰੀ ਤੋਂ) ਬਚੀ ਸੀ, ਤੇ, ਗੌਤਮ ਦੀ ਨੇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪਾਰ-
ਉਤਾਰਾ
ਹੋਇਆ ਸੀ | ਅੰਕ 874

ਚੌਦਵਾਂ ਹਫ਼ਤਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 1) ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੇ ਨਾਉ' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਕਿਸ ਸਹਿਰ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਚਰਚਾ ਕਰੋ?
- 2) ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ।
- 3) ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਮੱਹਤਵ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ ?
- 4) ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਪੇਖ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ ?
- 5) ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ।
- 6) ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ-ਚੇਤਨਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ।

7) ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਚੇਤਨਾ ਭਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ।

ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- 1) ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ।
- 2) ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬੀਠਲ ਭਗਤੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ ।

ਪੰਦਰਵਾਂ ਹਫ਼ਤ

ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਪੁਨਰ-ਵਿਚਾਰ